ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Абашнік В.О.,
кандидат філософських наук,
доктор філософії, завідувач кафедри
гуманітарних та фундаментальних
юридичних дисциплін ХЕПУ

Християн Вольф та Європейське Просвітництво

У німецькому місті Галлє відбувся Перший Міжнародний конгрес імені Християна Вольфа, присвячений темі "Християн Вольф та Європейське Просвітництво". Організаторами цього конгресу виступили об'єднаний Університет імені Мартена Лютера (Галлє-Віттенберг) та Міждисциплінарний Центр досліджень Європейського Просвітництва (Christian Wolff und die Europaeische Aufklaerung, 4.–9. April 2004, Martin-Luther-Universitaet Halle-Wttenberg, Interdisziplinaeres Zentrum fuer die Erforschung der Europaeischen Aufklaerung). В даному форумі взяли участь більше 60 відомих дослідників спадщини Християна Вольфа з Європи, Азії, Північної та Латинської Америки.

Християн Вольф (1679-1754рр.) відомий, перш за все, як значний філософ 18-го століття. Його безперечною заслугою була систематизація філософії та розподіл її на дві сфери – теоретичну та практичну філософію. В рамках теоретичної філософії він виділив формальну та матеріальну філософію (тут: фізику або філософію природи та метафізику). В рамках практичної філософії Вольф розрізняв загальну та спеціальну філософію (тут: мораль, політику та економіку). Однак, Вольф також відіграв важливу роль у Європейському Просвітництві та розвитку освіти в Німеччині та європейських країнах. Якщо взяти Німеччину, то до другої половини 18-го століття філософські кафедри займали професори-вольфіанці. Широкого розповсюдження філософія Вольфа набула не лише в Західній (Франція, Італія), але й у Південній та Східній Європі, зокрема в Україні. В Росії та Україні у Вольфа було багато учнів, він сам був почесним членом Санки-Петербурзької Академії наук. Навіть засновник німецької класичної філософії Іммануїл Кант читав свої

лекції з логіки та метафізики за підручниками Вольфа і його учнів та називав його "духом ґрунтовності", оскільки Вольф поєднав понятійну точність з досконалою аргументацією, внаслідок чого його методика отримала визнання не лише у філософів, але й у природознавців та енциклопедистів.

Філософська та просвітницька діяльність Вольфа тісно пов'язана з університетом Галлє, який був одним з передових центрів раннього та високого Просвітництва. Тут Вольф викладав філософію та математику з 1707 року. Серед його колег були, зокрема, відомий філософ та богослов Йоганн Будде та відомий юрист Християн Томазій [1]. Однак, із-за суперечностей з богословським факультетом та особливо представниками пієтизму, Вольф був звільнений у 1723 році зі своєї посади та за наказом прусського короля Фрідріха Вільгельма 1-го вимушений був покинути Галлє. Після цього Вольф викладав в університеті Марбурга, де одним з його учнів був майбутній визначний російський вчений Михайло Ломоносов. Вже після смерті прусського короля Вольфа до Галлє знову запросив новий король - Фрідріх Великий, куди він повернувся з тріумфом в 1740 році. Саме з Вольфом пов’язана теза про свободу мислення як основний принцип філософії та культури взагалі.

Під час відкриття конгресу у будівлі "Фонд Франке" виступили директор цього фонду професор Томас Мюллер Бальке (Thomas Mueller-Bahlke), Міністр культури федеральної землі Саксонія-Ангальт, професор Ян-Хендрік Ольбертц (Jan-Hendrik Olbertz), обер бургомістр міста Галлє, пані Інгрід Хойслер (Ingrid Haeussler), ректор університету ім. Мартіна Лютера, професор Вільфрід Грекш (Wilfried Grecksch), директор Міждисциплінарного центру досліджень Європейського Просвітництва, професор Манфред Беетц (Manfred Beetz) та науковий організатор конгресу, професор Юрген Штольценберг (Juergen Stolzenberg). Під час відкриття грав університетський оркестр, який виконав класичні твори Г.Ф. Генделя, Й.С. Баха та Г.Ф. Телеманна. Святкове відкриггтя було завершене доповіддю відомого німецького дослідника філософії 18-го століття, професора Ганса Вернера Арндта (Hans Werner Arndt) на тему "Християн Вольф – філософія як світова мудрість". Після цього бургомістр міста Галлє запросила учасників конгресу на святковий прийом до барокової ратуші міста Галлє.

Виступи в рамках конгресу проходили у комплексах Фонду Франке, Міждисциплінарного центру досліджень Європейського

Просвітництва та в домі-музеї Християна Вольфа. Крім пленарних та вечірніх доповідей, з яким виступили найбільш відомі та авторитетні дослідники філософії Християна Вольфа, в рамках конгресу пройшли доповіді в 12 секціях, котрі тематично охопили весь творчий доробок знаменитого філософа та його вплив в Німеччині й закордоном, зокрема впливи Вольфа як на його сучасників, так і на послідуючий розвиток філософії та культури, які розглядали філософію Вольфа не лише в історичному, але й в актуальному контексті – тобто роль відкриттів Вольфа, зокрема у психології та юриспруденції для сьогоденних досліджень та життя.

В перший день з пленарними доповідями виступили італійська дослідниця Соня Карбончіні-Гаванеллі (Падуя) з доповіддю "Парадокс Просвітництва: Християн Вольф та Енциклопедія", в якій наголосила на впливах німецького філософа на складання знаменитої французької "Енциклопедії" та її авторів (Дені Дідро та ін.). Німецький дослідник Лотар Краймендаль (Мангайм) говорив про "Емпіричні елементи у мисленні Вольфа" й наголосив на зв'язку вольфіанського раціоналізму з емпіризмом. Інший німецький професор Рейнгард Брандт (Марбург) присвятив свій виступ темі "Гоббс, Локк та Вольф", в якому було вказано на впливи англійського емпіризму на філософію Вольфа.

Другого дня пленарні доповіді відкрив італійський дослідник Фердінандо Марколунго (Верона) темою "Вольф в Італії. Між математикою та метафізикою", де було показано особливості впливів Вольфа в Італії, зокрема на ці дві наукові сфери. Наступний доповідач, шведський філософ Торе Френгсмір (Уппсала) говорив про особливості "Вольфіанства у Швеції". Відома російська дослідниця Тетяна Артем'єва (Санкт-Петербург) виступила з завершальною доповіддю на тему "Вольфіанство як філософське підґрунтя енциклопедизму в Росії".

Третього дня німецький дослідник Роберт Шнепф (Галлє) говорив про "Загальну метафізику як Першу філософію". Відомий дослідник філософії права та політично філософі Хассо Гофманн (Берлін) виступив з пленарною доповіддю "Німецька політика Християна Вольфа", після чого Гунтер Е Грімм (Дуйсбург-Ессен) говорив на тему "Християн Вольф та література раннього Просвітництва".

Четвертого дня з пленарною доповіддю виступив відомий теолог та професор Ульріх Барт (Галлє) на тему "Вольф та шлях просвітницької теології". Професор Конрад Крамер (Гьоттінген)

говорив про "Критику Вольфом філософії Спінози". Американський філософ Пол Гайєр (Філадельфія) говорив на тему "Шлях розуму від Вольфа до Канта", де в центрі уваги були такі поняття як автономія, досконалість.

В рамках роботи конгресу пройшли й інші заходи – була відкрита виставка на тему "Вмій користуватися своїм розумом! Християн Вольф та століття Просвітництва" у домі-музеї Християна Вольфа у Галлє, сучасному французькому досліднику філософії Вольфа та видавцю його творів, професору Жану Еколю (Jean Ecole) із Ніцци було присуджено почесну ступінь доктора філософії університету Галлє-Віттенберг. Під час покладання вінків до могили Вольфа на міському цвинтарі з нагоди 250-річчя смерті філософа з промовами виступили професор Юрген Штольценберг, обербургомістр пані Інгрід Хойслер, а також професор Пауль Раабе (Вольфенбюттель) з доповіддю "Християн Вольф в Галлє". У понеділок 5 квітня з вечірньою доповіддю виступив міністр культури землі Саксонія-Ангальт, професор (Jan-Hendrik Olbertz) - "Просвітницький університет – академічна свобода та реформа викладання" (Die Aufgeklärte Universität – Akademische Freiheit und Lehrreform).

Серед організаторів слід виділити Олівера-П'єра Рудольфа (Oliver-Pierre Rudolph). Цей конгрес пройшов за спонсорської підтримки Німецького дослідницького товариства (Deusche Forschungsgemeinschaft), Німецької французької вищої школи Саарбрюкен (Deusch-französisch Hochschule Saarbrüken), видавництва Георг Ольмс (Georg O1ms Verlag Hildesheim), муніципалітету міста Галлє та уряду землі (Land Sachsen-Anhalt).

Література

1) Абашнік В.О. Християн Томазій (1655-1728) як новатор сучасної правової культури та освіти юристів // Наукові записки Харківського економіко-правового університету / Збірник наукових статей. – 2005. – № 1 (2), квітень. – С. 171-176.